

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2013r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Cezary Olszewski (spr.)
Sędziowie:	SSO Mirosław Krzysztof Derda SSO Mirosław Kowalewski
Protokolant:	st. sekr. sąd. Ewa Andryszczyk

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2013 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z powództwa **W. S. (1) i M. W.**

przeciwko W. O.

o zachowek

na skutek apelacji pozwanej W. O.

od wyroku Sądu Rejonowego w Augustowie

z dnia 8 stycznia 2013r., sygn. akt I C 15/11

1. Zmienia zaskarżony wyrok **w pkt. I** w ten sposób, że w miejsce kwoty „13.282,72 zł (trzynaście tysięcy dwieście osiemdziesiąt dwa złote 72/100)” wpisuje kwotę „12.032,72 zł (dwanaście tysięcy trzydzieści dwa złote 72/100)”, **w pkt. II** w ten sposób, że w miejsce kwoty „9.962,04 zł (dziewięć tysięcy dziewięćset sześćdziesiąt dwa złote 04/100)” wpisuje kwotę „9.024,54 zł (dziewięć tysięcy dwadzieścia cztery złote 54/100)”, **w pkt. V** w ten sposób, że w miejsce kwoty „665 zł” wpisuje kwotę „601 zł”, **w pkt. VI** w ten sposób, że w miejsce kwoty „499 zł” wpisuje kwotę „451 zł” oraz **zmienia redakcję pkt. VII** w ten sposób, że w miejsce słowa „zasądza” wpisuje słowa „nakazuje pobrać”;

2. Oddala apelację w pozostałej części;

3. Koszty procesu przed Sądem II – giej instancji między stronami wzajemnie znosi.

Sygn. akt: I. Ca. 102/13

UZASADNIENIE

Powodowie W. S. (1) i M. W. wystąpili z pozwem przeciwko W. O. (1) o zapłatę tytułem zachowku: na rzecz powoda W. S. (1) kwoty 16.230,00 zł z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia pozwanej odpisu pozwu do dnia zapłaty, natomiast na rzecz powódki M. W. kwoty 12.173,00 zł z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia pozwanej odpisu

pozwu do dnia zapłaty. Jednocześnie domagali się zasądzenia od pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazali, iż postanowieniem z dnia 22 lutego 2008 r. w sprawie o sygn. akt: I Ns 44/08 Sąd Rejonowy w Augustowie stwierdził nabycie spadku po zmarłej dnia 24 stycznia 2008 r. D. M. S., na podstawie testamentu na rzecz pozwanej W. O.. Z ustawowych spadkobierców zmarła pozostawiła męża W. S. (1) oraz córki M. W., U. P. i M. O.. Podnieśli, iż gdyby doszło do dziedziczenia ustawowego, każdy ze spadkobierców otrzymałby po 1/4 części spadku. Wywiedli, iż powód W. S. (1) od 1996 r. jest inwalidą. Inwalidztwo zostało ustalone orzeczeniem Sądu Okręgowego w Białymstoku w sprawie VI 3293/96, określone jako III grupa inwalidzka, z uwagi na wadę wzroku. Wskazali, iż udział spadkowy powoda W. S. (1) wynosi 8/48 masy spadkowej, natomiast powódki M. W. wynosi 6/48. W skład masy spadkowej wchodzi nieruchomość rolna oznaczona numerem geodezyjnym (...), położona w miejscowości S. gmina S., o łącznej powierzchni 5,2300 ha o wartości 97.379,00 zł.

Pozwana W. O. (2) uznała powództwo do kwoty 8.333,00 zł na rzecz powoda W. S. (2), natomiast na rzecz powódki M. W. uznała powództwo do kwoty 6.250,00 zł. W pozostałej części domagała się oddalenia powództwa. Jednocześnie domagała się obciążenia strony powodowej kosztami procesu.

Wyrokiem z dnia 8 stycznia 2013 r. w sprawie o sygn. akt: I. C. 15/11 Sąd Rejonowy w Augustowie zasądził od pozwanej W. O. na rzecz powoda W. S. (1) kwotę 13.282,72 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 lutego 2011 r. i zasądził od pozwanej na rzecz powódki M. W. kwotę 9.962,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 lutego 2011 r., a w pozostałym zakresie oddalił powództwo. Ponadto zniósł wzajemnie koszty zastępstwa procesowego pomiędzy stronami, zasądził od pozwanej na rzecz powoda W. S. (1) kwotę 665,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, zasądził od pozwanej na rzecz powódki M. W. kwotę 499,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz zasądził od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (kasy Sądu Rejonowego w Augustowie) kwotę 98,80 zł tytułem brakującej zaliczki na opinię biegłego.

Wydanie wyroku poprzedziły następujące ustalenia faktyczne oraz prawne:

Postanowieniem z dnia 22 lutego 2008 r. w sprawie o sygn. akt: I Ns 44/08 Sąd Rejonowy w Augustowie stwierdził, że spadek po D. S. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 26 kwietnia 2005 r. nabyła w całości wnuczka W. O. (2).

Do kręgu spadkobierców ustawowych po D. S. należą jej mąż W. S. (2) oraz dzieci: M. O., M. W. i U. P.. W skład spadku po D. S. wchodzi nieruchomość rolna zalesiona oznaczona numerem geodezyjnym (...), położona w miejscowości S. gmina S., o łącznej powierzchni 5,2300 ha.

Z pisemnej opinii T. T. biegłej z zakresu wyceny nieruchomości wynika, iż wartość rynkowa w/w nieruchomości z uwzględnieniem gruntu oraz drzewostanu stanowi kwotę 112.768,00 zł. W latach 2002-2008 dokonano zrywki drewna na kwotę 39.359,00 zł oraz pozyskano czyszczenie odsłaniające, z którego pozyskano drewno opałowe. Wartość nieruchomości leśnej według stanu na dzień oględzin i cen na dzień wyceny stanowi kwotę 72.946,00 zł.

Sąd ocenił, iż powyższą opinię biegłej T. T. jako niekompletną, albowiem dokonywała ona ustaleń w zakresie wartości drzewostanu, nie posiadając w przedmiotowej materii specjalistycznej wiedzy.

W kolejnej opinii uzupełniającej biegła T. T. wskazała, iż do szczegółowej wyceny drzewostanu na pniu celowym uzasadnionym jest powołanie biegłego z zakresu leśnictwa. W związku z tym Sąd uznał za celowe dopuszczenie dowodu z opinii kolejnych biegłych, a mianowicie biegłej z zakresu szacowania nieruchomości K. T. na okoliczność wartości działki gruntu oraz biegłego z zakresu leśnictwa J. F. na okoliczność wartości drzewostanu na przedmiotowej działce.

Z pisemnej opinii K. T. wynika, iż wartość działki gruntu wynosi kwotę 37.000,00 zł, bez uwzględnienia wartości drzewostanu. Z kolei z opinii J. F. wynika, iż szacunkowa wartość lasu na działce nr (...) o powierzchni 5,1300 ha w 2012 r. wynosi 32.476,14 zł, zaś na dzień otwarcia wynosiła 42.696,32 zł. Korzyść jaką osiągnięto po śmierci spadkodawczyni w związku z posiadaną nieruchomością to wycinka drzew o masie 74,97 m³ we wrześniu 2008 r. przez W. O. na szacunkową kwotę 12.575,11 zł.

W zakresie wartości drzewostanu znajdującego się na spornej działce Sąd podzielił wnioski zawarte w opinii biegłego J. F. jako osoby legitymizującej się specjalistyczną wiedzą z zakresu leśnictwa. Odnośnie wartości działki gruntu Sąd przyjął wartości określone przez biegłą K. T..

Sąd I instancji wskazał, że przy obliczaniu wysokości zachowku należy ustalić czystą wartość spadku. Wartość ta to różnica między wysokością aktywów wchodzących w skład spadku a wysokością długów spadkowych. Punktem odniesienia przy ustalaniu stanu czynnego spadku dla potrzeb obliczenia wysokości należnego zachowku może być jedynie chwila otwarcia spadku będąca chwilą śmierci spadkodawcy (art. 922 § 1, art. 924 i 925 k.c.). Ustalenie składu spadku, mianowicie różnicy między wartością stanu czynnego spadku (aktywów) i wartością stanu biernego spadku (pasywów), następuje, więc, co do zasady, według reguł określonych w art. 922 k.c., nie uwzględnia się jedynie zapisów i poleceń oraz oczywiście długów z tytułu zachowku (vide: wyrok SN z dnia 14 marca 2008 r., IV CSK 509/07, Lex nr 445279).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy Sąd I instancji wskazał, że powodowi przysługuje zachówek, przy czym powodowi W. S. (1) w wysokości 2/3 wartości udziału spadkowego, albowiem jest on osobą częściowo niezdolną do pracy na stałe, a od dnia 14 marca 2009 r. nabył prawo do emerytury niepełnej, natomiast powódce M. W. przysługuje zachówek w wysokości 1/2 wartości udziału spadkowego, który by jej przypadła w wypadku dziedziczenia ustawowego, wobec braku przesłanek z art. 991 § 1 zd. 1 k.c. Z uwagi na fakt, iż spadkodawczyni pozostawiła męża oraz troje dzieci, w przypadku dziedziczenia ustawowego spadkobiercom przypadłaby udział w wysokości po 1/4 części każdemu z nich.

W tych warunkach ustalił, że wartość gruntu działki stanowiącej majątek spadkowy bez drzewostanu wynosi 37.000,00 zł, natomiast wartość drzewostanu wynosi 42.696,32 zł. Zatem łączna wartość masy spadkowej stanowi kwotę 79.696,32 zł. Udział spadkowy w wysokości 1/4 stanowi kwotę 19.924,08 zł. Tym samym przypadający W. S. (1) 2/3 wartości udziału spadkowego stanowi kwotę 13.282,72 zł, natomiast M. W. 1/2 wartości udziału spadkowego stanowi kwotę 9.962,04 zł.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., a w zakresie kosztów opinii Sąd zastosował przepis art. 102 k.p.c., mając na względzie, iż strona pozwana nie dała podstaw do wytoczenia powództwa.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana W. O. (2), zarzucając Sądowi I instancji nieprawidłowe ustalenie wartości majątku spadkowego z uwagi na brak rozliczenia wydatków poniesionych na spłatę zadłużenia powoda i budowę pomnika oraz brak odliczenia kosztów związanych z zalesieniem i opłatę rzeczoznawcy. Wskazując na powyższe, wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Augustowie.

W odpowiedzi, powodowie W. S. (1) i M. W. wnieśli o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od pozwanej na ich rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jest częściowo uzasadniona.

Poza sporem pozostaje fakt, że zmarła D. S. uczyniła pozwaną W. O. jedynym swoim spadkobiercą, jak też wysokość udziałów z tytułu zachowku przysługujących powodowi. Bezspornym jest również fakt, że wartość masy spadkowej, w skład której wchodzi nieruchomości położona w S. o powierzchni 5,2300 ha, wynosi 79.696,32 zł, obejmująca wartość działki wraz z drzewostanem. W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy ustalił, iż powodowi W. S. (1) przysługuje zachówek w wysokości 13.282,72 zł (2/3 wartości udziału spadkowego), zaś powódce M. W. przysługuje zachówek w wysokości 9.962,04 zł (1/2 wartości udziału spadkowego).

Skarżąca w swojej apelacji podniosła, iż Sąd Rejonowy wyliczając wartość zachowków przysługujących powodowi, pominął w swoich rozliczeniach wydatek poniesiony przez nią na zakup nagrobka w kwocie 7.500,00 zł (k. 220).

W ocenie Sądu Okręgowego, powyższy zarzut jest słuszny. Zgodnie z brzmieniem art. 922 § 3 k.c. do długów spadkowych należą koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb odpowiada zwyczajom, przyjętym w danym środowisku. Koszty pogrzebu w ścisłym tego słowa znaczeniu obejmują wydatki na zakup trumny, nabycie miejsca na grób i wydatki na pokrycie kosztów ceremonii pogrzebowej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalil się pogląd, że do kosztów pogrzebu można doliczyć umiarkowany wydatek na skromny nagrobek, odpowiadający zwyczajom (vide: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 marca 1969 r. II PR 641/68 (OSNCP 1970, poz. 33)).

W tych warunkach koszty wzniesienia nagrobka odpowiadającego miejscowym zwyczajom wchodzi w skład kosztów pogrzebu i jako dług spadkowy podlegają rozliczeniu. Konsekwencją powyższego winno być zatem ustalenie zachowku w następujący sposób: $79.696,32 \text{ zł (wartość spadku) minus } 7.500,00 \text{ zł (długi spadkowe)} \div 1/4 \text{ (udziały spadkowe powodów)} = 18.049,08 \text{ zł} \times 2/3 = 12.032,71 \text{ zł}$ (w stosunku do powoda W. S. (1)) i $18.049,08 \text{ zł} \times 1/2 = 9.024,54 \text{ zł}$ (w stosunku do powódki M. W.).

Odnosząc się do pozostałych zarzutów skarżącej, Sąd Okręgowy nie podziela problematyki związanej z zalesianiem nieruchomości i wartością drzewostanu. Zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W realiach sprawy, w myśl reguły wynikającej z tego przepisu, to na pozwanej spoczywał obowiązek udowodnienia, iż dochód ze sprzedaży drewna został rozdysponowany przez powoda. W niniejszej sprawie, nie ulega wątpliwości, że pozyskiwanie drzewa z przedmiotowej nieruchomości miało miejsce po otwarciu spadku, w pracach tych uczestniczyła matka pozwanej. W konsekwencji Sąd Okręgowy nie znalazł materiału dowodowego, który dawałby podstawę do przyjęcia, że kwota 12.000,00 zł stanowi wartość pozyskanego drewna przez powoda W. S. (1) i zachówek powinien być pomniejszony o tę kwotę.

Podobnie Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do przyjęcia, że koszty związane z potencjalnym zalesieniem, które pozwana będzie musiała ponieść, należy uwzględnić przy ustaleniu wartości masy spadkowej. Zauważyć trzeba, że to, w jaki sposób pozwana będzie wykorzystywała przedmiotową nieruchomość, czy będzie nasadzać na niej drzewa, czy też nie, jest to autonomiczna jej decyzja. Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, nie ma znaczenia, w jakiej wysokości pozwana poniesie z tego tytułu koszty i w jaki sposób będzie korzystała z nieruchomości. Niewątpliwie wartość nieruchomości i wartość drzewostanu została ustalona prawidłowo, przy udziale biegłych którzy wykazali się wiedzą specjalistyczną i którzy dokonali stosownych wyliczeń przedkładając swoje opinie, które Sąd Okręgowy, w ślad za Sądem Rejonowym, podziela w całości.

Uwzględniając zatem wynik sprawy oraz rozmiar wydatków poniesionych przez strony, Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, iż koszty procesu poniesione przez strony winny być rozstrzygnięte w oparciu o art. 100 zd. 1 k.p.c.

Wobec powyższego, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmieniono zaskarżony wyrok w zakresie kwot zachowków należnych powodom, jak też w zakresie kosztów postępowania. W pozostałej części apelacja jako pozbawiona uzasadnionych zarzutów podlegała oddaleniu w oparciu o art. 385 k.p.c.

O kosztach procesu przed Sądem II instancji orzeczono na mocy art. 100 zd. 1 k.p.c.